

moji tovarši slovenski poslanci Kranjski tukaj že dovolj razjasnili in dokazali.

Najnovejši čas pretijo nemški liberalci s tretjim, še hujsim ukazom. Nameravajo namreč še podučevanje krščanskega nauka ponemčiti. (Čujte, čujte!) Častiti gospodje kateheti ustavljajo se temu odločno. Nastali prepir je sedaj v dogovorih deželnega šolskega sveta koroškega s knezoškofovskim ordinarijatom. Sedaj bi naj knezoškof, ko so ga po svojih listih nemški liberalci skozi dve leti preganjali, grdili in psovali, tem pomagal ter tudi nemški katekizem za slovensko dečo v ljudskih šolah zaukazal. Tako pa posnemajo koroški liberalci Pruse in Madjare, kateri v raznarodenji Slovanov katoliško cerkev zlorabijo. Koroški deželni šolski svet drzne se od knezoškofovstva zahtevati, naj pozabi svoj sveti poklic ter uspešno poučevanje krščanskega nauka žrtvuje najneumnejšemu ponemčevanju. Preverjen sem, da tega ne bode storilo, saj ne more v lastnej najsvetejši reči kot izdajalec postopati. Tudi mislim, da bi kaj takega Koroški Slovenci mirno ne trpeli.

(Dalje prih.)

Namen in pomen verske šole.

(Dalje.)

V tem oziru so jako napačno tolmačili § 7 našega predloga. Izvajali so iz njega, da hočemo vpeljati neko duhovniško vladarstvo in da hočemo šolo spraviti pod cerkveno oblast. Mi pa ne zahtevamo več, kar so v Nemčiji dovolili cerkvi, mi zahtevamo še manj. Ta paragraf, ki je Vas ostrašil, le toliko pomeni, da kot federalisti priznamo državi, osrednji vladi in postavodaji tu v državnem zboru, da določi temeljna načela, izvršitev teh načel pa izročamo deželnim zborom. (Tako je! na desnici.)

Jeden deželni zbor bode morda sklenil, da ima krajno nadzorstvo župnik, drugi deželni zbor bode glavno stvar izročil okrajnim šolskim svetom, tretji bode v deželnem šolskem svetu pomnožil duhovniške osebe in skušal vpeljati strožje nadzorstvo v učiteljiščih. Torej nič več, celó manj zahtevamo, kakor je že v Nemčiji, za katoliško cerkev v Avstriji in za druge vere.

Mi ne polagamo glavne zahteve na mero duhovniškega nadzorstva, ampak na vspeh. Mi hočemo namreč vse ločiti od poduka in vzgoje, kar škoduje veri otrok, in hočemo to pospeševati, kar jo krepi. (Pohvala na desnici.)

Ali je morebiti versko šolsko nadzorstvo nad versko vzgojo otrok v Avstriji nepotrebno zaradi pravega obnašanja otrok? Nikakor ne morem v obče tožiti zoper naše učiteljstvo, to bi bilo krivično, ampak z veseljem priznam, da je morebiti večina in v nekaterih deželah, kakor v Galiciji, Bukovini, Dalmaciji in na Kranjskem, vse učiteljstvo verno in složno deluje z

duhovščino pri krščanski vzgoji naroda. Dalje z veseljem konstatujem, da je zadnji čas med učiteljstvom neko gibanje, iz katerega moremo sklepati na rastočo versko zavest. To pa so učitelji, ki niso na Vaši liberalni strani. (Veselost na desnici.) Drugi del učiteljstva je nepristranski in vsaj ne ovira verske vzgoje ljudstva. Toda nemirni in merodajni liberalni učitelji delajo naravnost na to, da bi izpodkopali krščansko zavest našega ljudstva. (Prav res! na desnici. — Poslanec Sigmund: Dokaze!)

Imenovati posamezne slučaje, osebe ali kraje, to bi ne bili dokazi, ampak ovajanje. Jaz Vam ne morem navesti statistike nevernih naših učiteljev, toda pravo podobo v duhu liberalnih učiteljev si lahko ustvarite iz strokovnih spisov, katere piše in bere ta del učiteljstva, iz govorov, katere govore pri učiteljskih zborovanjih, in iz sklepov njihovih zborovanj.

To so uradne izjave učiteljstva, s temi morate računati, teh ne smete utajiti. Vi in gospod predsednik bode te mi dovolili, da nekaj prečitam, ker moj spomin si jih ne more zapomniti. (Prav dobro! Veselost.)

Naši liberalni učitelji najbolj beró list „Freie Pädagogische Blätter“, iz katerih bodem nekaj čital. Ravno, ker je moj predgovornik govoril o križih, spomnim ga na to: Ko je neki cerkveni dostojanstvenik pri neki priliki podaril podobe in križe Dunajskim šolam, kjer jih prej ni bilo, pisal je oni list, da ni treba sprejeti daril (Čujte, čujte! na desnici), „ker otrokom niso darovali Zveličarjeve podobe kot dobrega in spoštovanja vrednega moža, ampak kot znamenje krščanstva. (Čujte, čujte!) Ako pa so podobe umetne, mogli bi jih rabiti za predlogo pri risanji“. (Klici na desnici: Sramotno! na levici: Kdaj je to bilo?) List na drugem mestu obžaljuje vdeležbo učiteljev pri krščanskem nauku in božji službi. „Skušnja uči“ — piše list — „da ravno najbistrejši in najznačnejši učitelji najmanj znajo katekizem, kajti česar ne razume zmožen mož, tega se ne nauči, niti si prisvoji kot prepričanje“. (Klici na desnici: To so učitelji!) Na drugem mestu piše list: „Katoliški učitelj, ki mora z otroci k verskim vajam, naj bo še tako nevoljen na to silo, vendar se mora prekrizati“. (Čujte, čujte! na desnici.) Še eno mesto, kjer hoče list zmanjšati nevarnosti verskega poduka, vzeti ga duhovnikom in scistiti po učiteljih. List piše: „Veronauk naj se prepusti posvetnim učiteljem, da ga splošno uče. (Čujte, čujte!) Kakor je zdaj, ne sme ostati“. Potem navaja list one učitelje, ki so verni. „V vaséh so žalibog še učitelji, katerim duhovniki Oče naš kot šolsko molitev vsiljujejo (Čujte, čujte! na desnici), tovariši, ki gredó v sprevodih. Neki moravski nadučitelj, se je res vdeležil sprevoda sv. R. Telesa. (Čujte, čujte! na desnici.) Naj ga upokojé!“ Izjave tega lista

pa niso vedno tako zmerne in uljudne. Ko je smešil krščansko vero na nebesa, vice in pekel, konča z besedami: "Kogar vodi upanje na plačilo in kazen, ta je nemoralen. (Veselost na desnici. — To je res! na levici.) Vera je pesniški izraz modroslovske resnice. (Čujte!) Eni imajo razum, pa nič vere, drugi vero, pa ne razuma. (Čujte! na desnici. — Poslanec dr. Polak: Zelo duhovito!) Zakaj se cerkev drži verskih vaj? Otroci pridejo od kadila pijani nemnejši domov iz cerkve, to ravno hoče vladateljna kurija. Učitelj osvoboduje ljudstvo iz vezi klerikalcev, razdivjanih duhovnikov. Učitelj bodi vreden zastopnik našega liberalnega časa. Belgijski minister Bara je tako dobro povedal, da so mnogi lovi na dedščine in tatovi. Kdor je prijatelj cerkvi, je sovražnik šoli; cerkev je že od začetka delala nemire na svetu. (Čujte! na desnici.) Zmaga krščanstva je najžalostnejša rakova pot človeštva." (Čujte, čujte! na desnici.)

Takih ali hujših citatov navedel bi lahko mnogo; le nekaj sem zbral, da sem gospode razveselil. (Veselost na desnici.) Vse strokovno slovstvo in učiteljske knjižnice so okužene... (Klici na levici: Kje? Katerega leta? — Poslanec Fiegl: Saj je povedal! — — Nemir. — Predsednik zvoni.) Ti citati so iz mnogih letnikov; preobširno bi bilo, ko bi Vam to navajal. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Nekaj o svinjski reji.

Tožite se, dragi gospodarji, da Vam ne gre svinjereja nič kaj po volji. Zdaj Vam svinje zbolijo in Vam poginejo, zdaj Vam sopet žreti nečejo; ali sami ne veste prav, zakaj se Vam vse to pripeti.

Napaka je ta: Pri Vas je šega, da imate svinjake in tam imate te uboge ščetinaste jetnike od poroda do klanja zmirom zaprte, le poleti ob veliki vročini se tu pa tam na malo dvorišče spuščajo, hranijo se pa vedno v svinjaku. Opustite to napako in spuščajte plemene svinje na pašo ravno tako, kakor svoje govedo pasete, dajte jim zjutraj, preden na pašo gredó, nekaj ščave popiti in na večer, ko domu pridejo, zopet nekoliko in povem Vam, videli bode, da bodo svinje lepo rastle, bodo rade žrle in nikoli Vam ne bodo zbolele. Svinčetu je za njegovo vzrejo potrebno čistega zraka in prostega izleta, in ako ono to ima, tedaj bode vedno zdravo in bo rado žrlo. Paša sama na sebi ni toliko koristna, kakor je njemu prosto letanje na paši uspešljivo.

Stanovanje za svinje pa tako napravite: Ogradite si dvorišče, tretjino od tega pokrijte in na pokritem mestu postavite korito, tam jih

zjutraj in na večer krmite, celo dvorišče pa položite z zidno opeko ali pa s kamenitimi ploščami, da ob času deževja ni vse v blatu.

Meseca septembra, ali še poznej, pa tisti gospodarji, kateri imate bukove ali hrastove šume, pustite tiste svinje, katere hočete rediti na debelo, v te šume na pašo, ako je žir in želod obrodil; če pa tega ni, jih pa zaprite v dvorišče, in jih v začetku z navadno podmetano hrano redite, in jim samo 3krat na dan jesti dajte in ne pozabite jim čiste vode dati, tudi jela jim ne dajte preveč, da bi v koritu puščale in ako kaj pustijo, porabite to za plemene svinje.

Zadnja 2 meseca jim pa dajte koruzni šrot. Ta šrot se tako napravi: Dajte koruzo v mlin in naj se v debelini hajdine ali pa prosenega pšena zmelje; od tega šrota k vsakemu obroku zjutraj 3 litre in na večer 2 litra, na glavo računjeno, naj se vzeme; naj se v enem škatu z vrelo vodo popari in naj se to zmeša enako, kakor žganci in ta hrana naj se jim poda samo 2krat na dan, namreč zjutraj in na večer; poleg tega pa v drugem koritu čista voda piti.

S tem šrotom se pa mora tako ravnati, da se to, kar se je zjutraj poparilo, tacim svinjam še le na večer polaga, in kar se je na večer poparilo, položi še le drugi dan zjutraj, med tem časom pa se ta šrot ali žganci vkišejo, in to kisline svinje najraje imajo in se redé najbolj po njej.

Ako ima gospodar dosta mleka, naj pridja temu šrotu k zadnjemu še nekaj kislega mleka in to s šrotom v kup zmeša, pa te malenkosti nikoli ne bo obžaloval, sviné mu bode to s špehom desetero povrnilo.

Kdor ima pri svojih dvoriščih kake potoke ali mlake, naj ogradi svinjsko dvorišče tako, da mu skoz dvorišče potok teče, ali pa da je mlaka v njem, kajti kopanje jako koristi debelim svinjam.

Potem, ko so svinje počele šrot žreti, spušté se one lahko iz svinjskega dvorišča na prosto, na domače obširnejše dvorišče, one ne gredó nikamor, ampak ležijo celi dan, samo vode si poiščejo, v kateri se kopajo.

Mogoče bi bilo, da bi svinje Vašega plemena, ker dozda niso vajene se pasti, ne hotele se pasti, tedaj pa pridite, dragi slovenski gospodarji, doli k nam Hrvatom, in si kupite tukaj ali podravinskega, ali buganskega ali pa turopoljskega plemena; to so krotke živali in jedó, da je veselje.

Jaz sem se čudil, ko sem iz mile mi slovenske domovine tukaj doli na Hrvaško prišel in sem videl, s kako lehkoto se tukaj svinje redijo, s kako težavo in potrato se pa pri nas redijo, kjer kotli noč in dan vrejo in svinjsko pičo kuhajo. Ker zdaj pšenica nobene cene nima, zato je za kmeta najbolje, da veliko ko-